

Konstarter och kulturskapares villkor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2015/16 om bl.a. litteraturfrämjande, biblioteksfrågor, språkfrågor och kulturskapares villkor. Några av motionsyrkandena behandlas i förenklad form.

I betänkandet finns tolv reservationer (SD, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 30 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Litteratur	8
En bok för alla	9
Klassikerlista	10
Översättning av svensk litteratur	12
Bibliotek	13
Bibliotekens driftsformer.....	14
Bokbestånd på olika språk.....	15
Bibliotekets verksamhet inom sjukvård och äldreomsorg	16
Arbetsplatsbibliotek.....	17
Nationellt lånekort.....	18
Språk.....	20
Punktskrift	20
Teckenspråk	22
Samiska	23
Dialekter.....	26
Nordisk språkförståelse	27
Kulturskaparnas villkor.....	29
Kulturskaparnas kulturella frihet	29
Konstnärnsfond	30
MU-avtalet	32
Stärka det konstnärliga företaget	34
Övriga frågor	36
Reklamfri kollektivtrafik.....	36
Stärka bokhandlare och antikvariat på landsbygden.....	37
Nordens hus.....	38
Förenklad behandling	41
Motionsyrkanden som bereds i förenklad form.....	41
Reservationer	43
1. Klassikerlista, punkt 2 (SD, L, KD)	43
2. Bibliotekens driftsformer, punkt 4 (KD)	43
3. Nationellt lånekort, punkt 8 (SD)	44
4. Punktskrift, punkt 9 (SD)	45
5. Samiska, punkt 11 (SD).....	46
6. Dialekter, punkt 12 (SD)	49
7. Nordisk språkförståelse, punkt 13 (SD).....	50
8. Kulturskaparnas kulturella frihet, punkt 14 (KD).....	50
9. MU-avtalet, punkt 16 (KD)	51
10. Stärka det konstnärliga företaget, punkt 17 (KD)	52
11. Reklamfri kollektivtrafik, punkt 18 (V).....	52
12. Nordens hus, punkt 20 (SD)	53
Särskilt yttrande.....	54
Kulturskaparnas kulturella frihet, punkt 14 (V).....	54
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	55

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	55
---	----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En bok för alla

Riksdagen avslår motion

2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 1.

2. Klassikerlista

Riksdagen avslår motion

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 1 (SD, L, KD)

3. Översättning av svensk litteratur

Riksdagen avslår motion

2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 6.

4. Bibliotekens driftsformer

Riksdagen avslår motion

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 7.

Reservation 2 (KD)

5. Bokbestånd på olika språk

Riksdagen avslår motion

2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 5.

6. Biblioteksverksamhet inom sjukvård och äldreomsorg

Riksdagen avslår motion

2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 4.

7. Arbetsplatsbibliotek

Riksdagen avslår motion

2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 3.

8. Nationellt lånekort

Riksdagen avslår motion

2015/16:1840 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Reservation 3 (SD)

9. Punktskrift

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:809 av Thomas Strand (S) yrkande 1 och

2015/16:1854 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Reservation 4 (SD)

10. Teckenspråk

Riksdagen avslår motion

2015/16:1193 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2.

11. Samiska

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2545 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2015/16:2551 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD).

Reservation 5 (SD)

12. Dialekter

Riksdagen avslår motion

2015/16:2555 av Runar Filper m.fl. (SD).

Reservation 6 (SD)

13. Nordisk språkförståelse

Riksdagen avslår motion

2015/16:1855 av Richard Jomshof m.fl. (SD).

Reservation 7 (SD)

14. Kulturskaparnas kulturella frihet

Riksdagen avslår motion

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 22.

Reservation 8 (KD)

15. Konstnärsfond

Riksdagen avslår motion

2015/16:1137 av Niclas Malmberg (MP).

16. MU-avtalet

Riksdagen avslår motion

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 23.

Reservation 9 (KD)

17. Stärka det konstnärliga företagandet

Riksdagen avslår motion

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 24.

Reservation 10 (KD)

18. Reklamfri kollektivtrafik

Riksdagen avslår motion

2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 11 (V)

19. Stärka bokhandlare och antikvariat på landsbygden

Riksdagen avslår motion

2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 2.

20. Nordens hus

Riksdagen avslår motion

2015/16:1851 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

*Reservation 12 (SD)***21. Motionsyrkanden som bereds i förenklad form**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4,

2015/16:292 av Jan R Andersson (M) och

2015/16:1852 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 22 mars 2016

På kulturutskottets vägnar

Olof Lavesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Olof Lavesson (M), Gunilla Carlsson (S), Peter Johnsson (S), Cecilia Magnusson (M), Agneta Gille (S), Aron Emilsson (SD), Björn Wiechel (S), Per Lodenius (C), Isabella Hökmark (M), Angelika Bengtsson (SD), Bengt Eliasson (L), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Eva Lohman (M), Annika Lillemets (MP), Daniel Sestrajcic (V), Eva Wallin (KD) och Linus Sköld (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 29 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2015/16 om bl.a. litteraturfrämjande, biblioteksfrågor, språkfrågor och kulturskapares villkor. Några av motionsyrkandena behandlas i förenklad form.

Folkpartiet liberalerna (FP) bytte hösten 2015, efter den allmänna motionstiden 2015/16, namn till Liberalerna (L).

Utskottets överväganden

Litteratur

Bakgrund

Nationella mål

I december 2013 godkände riksdagen regeringens förslag till nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117).

Målen är att alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Läsfrämjande insatser

För att stödja läsandet, intresset för litteratur och tillgången till litteratur finns flera bidragsformer som fördelas av Statens kulturråd (Kulturrådet), bl.a. bidrag för läs- och litteraturfrämjande insatser, litteraturstöd, distributionsstöd av litteraturstödda titlar till landets kommuner och inköpsstöd till folk- och skolbibliotek. Anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter, utgiftsområde 17, uppgår i år till totalt knappt 138 miljoner kronor.

Kulturrådet har sedan 2014 ett utökat uppdrag att ta initiativ till, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse. I december 2014 presenterade Kulturrådet ett handlingsprogram för myndighetens fortsatta läsfrämjande arbete. Utifrån handlingsprogrammet påbörjade Kulturrådet arbetet med att bygga upp ett nationellt program för att stödja små barns språkutveckling, kallat Bokstart Sverige. Inom ramen för projektet fördelas ca 3,8 miljoner kronor per år. Programmet riktar sig till föräldrar och innebär att barnhälsovård och folkbibliotek samverkar för att nå dem med inspiration och information om läsning. I ett första skede är målgruppen familjer i socialt och ekonomiskt utsatta områden. Under 2015 startade tre pilotprojekt i Landskrona, Göteborg och Södertälje (Regionbibliotek Stockholm). Nya pilotprojekt 2016 är Region Jämtland/Härjedalen och Västernorrland.

Kulturrådet har i rapporten Läs- och litteraturfrämjande – bidrag och utveckling (2015:4) identifierat behov och utvecklingsområden (december 2015). I rapporten anförs bl.a. att breda mål förutsätter riktade insatser, dvs. det läsfrämjande arbetet bör drivas utifrån att identifiera grupper med större behov än andra och arbeta gentemot dessa, att bidragsgivning bör sträva efter variation och bredd inom läs- och litteraturfrämjande, att inta horisontella

perspektiv som jämställdhet, mångfald och tillgänglighet och att synliggöra hbtq-frågorna inom läs- och litteraturfrämjandeområdet.

Kulturrådet har även tagit fram kunskapsöversikten Med läsning som mål (juni 2015). Syftet med rapporten är att bidra till fördjupad kunskap, förbättrad praktik och diskussion om hur läskunniga kan bli läsare samt hur litteraturen kan nå dem som ännu inte läser.

Här kan också nämnas Läsluftet som startade hösten 2015 och i första omgången, läsåret 2015/16, vände sig till lärare i grundskolor, grundsärskolor, specialskolor, sameskolor samt lärare och förskollärare i förskoleklassen. Från och med läsåret 2016/17 kan bidrag sökas också av gymnasieskolor och gymnasiesärskolor. Bidraget ska användas för att frigöra tid för de lärare som utses till handledare och ska vara stöd för lärargrupper i det kollegiala lärandet. Statsbidrag till Läsluftet fördelas av Statens skolverk.

Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (Alma) delas ut varje år. Priset administreras av Kulturrådet. Prissumman uppgår till 5 miljoner kronor. Syftet med priset är att stärka och öka intresset för barn- och ungdomslitteratur i världen och att främja barns rätt till kultur.

En bok för alla

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att starta en ny läs- och bokfrämjande verksamhet som En bok för alla med hänvisning till pågående insatser.

Motionen

I motion 2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 1 begärs en översyn av möjligheterna att starta en ny stor läs- och bokfrämjande verksamhet som En bok för alla. I motionen framförs att viktiga statliga stöd till böcker och läsandet, exempelvis En bok för alla, under de senaste mandatperioderna tagits bort. Motionären framhåller En bok åt alla som ett intressant samarbete mellan bokhandlare, bibliotek och skola i läs- och bokfrämjande intresse i en värld där både intresset för och förmågan att ta sig igenom större textmassor och böcker tycks avta.

Bakgrund

En bok för alla startades 1976 för att med statligt stöd ge ut kvalitetslitteratur till ett lågt pris. Förlaget var de första åren en del av Stiftelsen Litteraturfrämjandet men omvandlades 1992 till ett aktieföretag med ABF, Studieförbundet Vuxenskolan, Föreningen Ordfront samt Föreningen En bok för allas vänner som lika stora delägare. Det statliga bidraget till verksamheten upphörde vid utgången av 2007. En bok för alla ägs numera av Alfabet Media

AB, Föreningen En bok för alla vänner och Ordfront förlag. I förlagets styrelse finns också ABF och Studieförbundet Vuxenskolan representerade. Förlaget ger ut ca 25 böcker om året, nästan enbart återutgivning av tidigare utgivna böcker, större delen för barn och unga. En bok för alla driver även läsfrämjande verksamhet i samarbete med folkbildningen, fackliga organisationer, skolor och bibliotek.

En bok åt alla var ett läsfrämjande projekt som bedrevs av Stiftelsen Boken i Sverige (med bokhandlarnas branschorgan som huvudmän). Projektet, som startade 1996 och lades ned 2011, bedrevs i samarbete mellan bokhandel, bibliotek och skola.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning om vikten av läs- och bokfrämjande insatser. Utskottet konstaterar dock att staten genom bl.a. Statens kulturråd genomför en rad generella och riktade satsningar för bl.a. läsfrämjande. Utskottet vill också peka på de insatser som görs inom ramen för folkbildningen. Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör föranleda någon åtgärd från riksdagen sida. Motion 2015/16:1525 (S) yrkande 1 avstyrks därmed. Utskottet vill dock understryka betydelsen av ett fortsatt aktivt arbete för att bidra till ett ökat läsande, inte minst bland barn och unga.

Klassikerlista

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att införa en klassikerlista i skolan med hänvisning till bl.a. pågående insatser.

Jämför reservation 1 (SD, L, KD).

Motionen

Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) anser i motion 2015/16:2258 yrkande 4 att en lista med litterära verk – romaner, noveller, essäer, sagor och dikter – men också filmer och musik, som alla elever bör ta del av under sin skolgång, en klassikerlista, bör införas i skolan. Motionärerna anför att det i dag finns en oro för att läsandets status sjunker och för att vi hamnar i ett läge där vi i allt högre utsträckning saknar gemensamma referenspunkter och därmed får svårare att förstå varandra. Ett sådant samhälle riskerar på sikt att dras isär, även om dess ekonomiska ställning för stunden är aldrig så stark. Motionärerna anser att urvalet bör göras utifrån verkets litterära och språkliga kvaliteter samt dess kulturhistoriska betydelse.

Bakgrund

Under perioden 1985–1995 utgavs med statligt stöd 100 titlar i en klassikerserie, Alla Tiders Klassiker, för att användas i grund- och gymnasieskolan. Syftet var att erbjuda skolor att till lågt pris köpa klassisk litteratur i klassuppsättningar. En arbetsgrupp tillsatt av Statens kulturråd stod för urvalet och förlagen för utgivningen.

I propositionen Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik (prop. 2005/06:2) gjorde regeringen bedömningen att en ny utgivning av klassisk litteratur, som också kommer från andra språkområden och världsdelar, avsevärt skulle främja läsning bland ungdomar och ge lärare bra hjälpmedel i undervisningen. År 2006 fick Kulturrådet därför i uppdrag från regeringen att utöka serien med ytterligare 50 utomeuropeiska titlar. Sedan 2013 ges inte längre Alla Tiders Klassiker ut. De böcker som finns kvar i lager säljs dock fortfarande av Kulturrådet till subventionerat pris.

Här kan även nämnas att det i skollagen (2010:800) föreskrivs att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 §). Lagen trädde i kraft den 1 juli 2011.

Vidare kan nämnas att Kulturrådet distribuerar ett inköpsstöd till folk- och skolbibliotek att användas till inköp av främst barn- och ungdomslitteratur men också för inköp av vuxenlitteratur som främjar barns och ungas intresse för läsning.

Som framgår ovan görs omfattande insatser för att främja läsandet.

Utskottets ställningstagande

Såväl internationella som nationella undersökningar visar att svenska elevers läsförståelse har försämrats sedan 00-talet. Det finns ett samhälleligt intresse av att ändra denna utveckling. Litteratur ger en ingång till förståelse mellan människor och olika kulturer och har betydelse för att förstå samtiden. Det är därför viktigt att främja och öka läslusten och intresset för litteratur hos barn och unga. Utskottet anser också att det är av största vikt att så tidigt som möjligt fånga upp de elever som har eller som bedöms riskera att få problem med läsförståelsen. Utskottet vill i detta sammanhang understryka skolans roll samt betydelsen av skolbibliotek när det gäller läsförståelse, läsning och intresset för litteratur bland barn och unga.

Utskottet vill understryka betydelsen av insatser för att förbättra ungas läsförståelse och öka lusten att läsa. Med hänvisning till de insatser som görs avstyrks dock motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 4.

Översättning av svensk litteratur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om översättning av svensk litteratur.

Motionen

Peter Persson (S) understryker i motion 2015/16:1525 yrkande 6 behovet av att främja översättningar av svenska författare till våra större invandrarspråk.

Bakgrund

Stöd för svensk litteratur i översättning kan sökas i enlighet med förordningen (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet. Stödet fördelas av Statens kulturråd. Ändamålet med statsbidraget är att främja internationell spridning av svensk litteratur och svensk dramatik av hög kvalitet samt att främja internationella utbyten på dessa områden.

Sedan 2014 har översättare av svensk litteratur och dramatik också möjlighet att söka bidrag för resor och internationellt utbyte från Kulturrådet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning om vikten av att alla ska kunna ta del av svensk litteratur. Utskottet vill återigen understryka läsningens betydelse för att förstå samtiden och sätta in den i en kontext.

Utskottet är dock inte berett att föreslå ett tillkännagivande till regeringen som föreslås i motionen. Motion 2015/16:1525 (S) yrkande 6 avslås därmed.

Bibliotek

Bakgrund

En ny bibliotekslag (2013:801) trädde i kraft den 1 januari 2014 (prop. 2012/13:147, bet. 2013/14:KrU2, rskr. 2013/14:26).

Bibliotekslagen innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av folkbibliotek, skolbibliotek, regional biblioteksverksamhet, högskolebibliotek, lånecentraler samt övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska enligt bibliotekslagen verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska även främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Genom bibliotekslagen förtydligades och utvidgades bibliotekens uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa prioriterade grupper, bl.a. personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter. Folkbiblioteken fick också i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Vid folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur oavsett publiceringsform, dvs. oavsett om den tillhandahålls i fysisk form eller digitalt som t.ex. e-böcker.

Folkbiblioteken är ett kommunalt ansvar. Kungl. biblioteket (KB) har sedan 2011 i uppdrag att ha en nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet och främja samverkan och utveckling inom området.

KB har vidare fått i uppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi. Strategin ska bygga på en långsiktig vilja att behålla och utveckla biblioteksteksverksamheten i Sverige. Under 2015 avsattes 5 miljoner kronor för arbetet med strategin. För åren 2016–2018 avsätts 6 miljoner kronor årligen för ändamålet.

Uppdraget innebär att KB ska föreslå långsiktiga mål och strategier, utifrån bibliotekslagens bestämmelser, för att främja samverkan och kvalitetsutveckling i hela det allmänna biblioteksväsendet. I uppdraget ingår bl.a. att belysa bibliotekarieyrkets roll och förutsättningar, bibliotekens roll för att främja litteraturens ställning och deras roll för att främja det demokratiska samtalet, den fria åsiktsbildningen och förmågan till kritisk analys och källkritik. KB ska även, tillsammans med berörda aktörer på skolområdet, göra en analys av vilka utvecklingsbehov som finns för skolbiblioteken för att de i ökad grad ska kunna främja språkutveckling och stimulera till läsning. I uppdraget ingår att fortsätta verksamheten med att tillgängliggöra e-böcker via

den nationella katalogen Libris. Under hösten 2017 ska en första rapport läggas fram, medan slutrapporten ska presenteras senast i mars 2019.

Som framgår ovan slås det i 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) fast att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Kravet på skolbibliotek gäller inte förskolan.

Bibliotekens driftsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om möjligheten för andra aktörer att driva bibliotek med hänvisning till att motionen till stor del får anses vara tillgodosedd.

Jämför reservation 2 (KD).

Motionen

Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) begär i motion 2015/16:2258 yrkande 7 att möjligheten för andra aktörer än kommunerna och staten att driva bibliotek bör ses över. Motionärerna hänvisar till bibliotekslagen där det framgår att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Motionärerna anser att möjligheterna för alternativa driftsformer, såsom ideellt, privat och samfundsdrivna bibliotek, måste ses över i syfte att göra det enklare för fler aktörer att driva bibliotek.

Bakgrund

Bibliotekslagen innehåller, som framgår ovan, bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av folkbibliotek, skolbibliotek, regional biblioteksverksamhet, högskolebibliotek, lånceutraler och övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Begreppet övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet innebär att biblioteksverksamhet som har en offentlig huvudman och som till övervägande del finansieras med anslag från det allmänna omfattas av begreppet, medan en biblioteksverksamhet med en enskild huvudman som får en liten del av sin finansiering genom bidrag från det allmänna faller utanför tillämpningsområdet. Exempel på de bibliotekstyper som ryms inom begreppet övriga offentligt finansierade bibliotek är bl.a. nationalbiblioteket (Kungl. biblioteket), myndighetsbibliotek, sjukhusbibliotek, depåbibliotek, folkhögskolebibliotek och olika specialbibliotek.

Av bibliotekslagen framgår att även enskilda kan vara huvudmän för ett skolbibliotek om en skola drivs av en enskild huvudman i enlighet med 2 kap. skollagen (2010:800). Vidare föreskrivs att även om ett kommunalt eller

statligt bibliotek drivs av någon annan ansvarar huvudmannen för att den som driver bibliotek iakttar bestämmelserna i bibliotekslagen. Av förarbetena framgår att i de fall biblioteksverksamhet läggs ut på enskilda aktörer kvarstår ansvaret för att följa lagen på huvudmannen som genom utformningen av avtal och på andra sätt får försäkra sig om att så sker (prop. 2012/13:147, bet. 2013/14:KrU2, rskr. 2013/14:26).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att möjlighet finns för andra aktörer att driva bibliotek. Bibliotekslagen pekar dock ut huvudmannen som ansvarig för att verksamheten bedrivs enligt bibliotekslagens bestämmelser. Motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 7 avstyrks.

Bokbestånd på olika språk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om bokbestånd på andra språk med hänvisning till bl.a. bestämmelserna i bibliotekslagen.

Motionen

I motion 2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 5 anförs att det finns ett behov av att främja tillgången på böcker på våra främsta invandarspråk. I motionen framförs att invandringen innebär en rad utvecklingsmöjligheter för biblioteken. Bland olika invandrargrupper finns stora möjligheter att skapa ett intresse för biblioteksverksamhet som också bidrar till integration och möten med svenskfödda. För detta behövs rejäla bokbestånd på olika invandarspråk samt ömsesidig översättning av litteratur. Motionären menar att den utländska litteraturen på våra bibliotek har dominerats av verk från den anglosaxiska världen och från de stora europeiska länderna som Frankrike och Tyskland.

Bakgrund

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska enligt 5 § bibliotekslagen (2013:801) ägna särskild uppmärksamhet åt bl.a. de nationella minoriteterna och personer som har ett annat modersmål än svenska. Detta kan göras bl.a. genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska och på lättläst svenska.

Av förarbetena framgår bl.a. att bestämmelsen inte innebär att alla bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet i de egna samlingarna måste kunna erbjuda litteratur på de nämnda språken. För att uppfylla de krav som ställs kan biblioteken använda sig av fjärrlån och samverkan med andra bibliotek i

syfte att erbjuda litteratur och information på dessa språk (prop. 2012/13:147 s. 16).

Utskottets ställningstagande

Av bibliotekslagens bestämmelser framgår, som redovisats ovan, bibliotekens ansvar för att erbjuda litteratur för t.ex. personer som har ett annat modersmål är svenska. Utskottet vill understryka vikten av detta arbete och förutsätter att biblioteken arbetar aktivt på detta område. Motion 2015/16:1525 (S) yrkande 5 avstyrks därmed.

Biblioteksverksamhet inom sjukvård och äldreomsorg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att främja biblioteksverksamhet och läsning bland personal, anhöriga och vårdtagare inom sjukvård och äldreomsorg med hänvisning till att detta är en fråga för landsting, kommuner och övriga aktörer.

Motionen

I motion 2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 4 understryks behovet av att främja biblioteksverksamhet och läsning bland personal, anhöriga och vårdtagare inom sjukvård och äldreomsorg.

Bakgrund

Exempel på de bibliotekstyper som ryms inom begreppet övriga offentligt finansierade bibliotek i bibliotekslagen är som nämnts ovan bl.a. sjukhusbibliotek. De sjukhusbibliotek som är offentligt finansierade faller alltså under bestämmelsen. Det finns dock inte något lagstadgat krav på att sjukhus ska tillhandahålla sjukhusbibliotek.

KB har i uppdrag att ha en nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet och främja samverkan och utveckling inom området. I uppdraget ingår bl.a. ansvar för Sveriges officiella biblioteksstatistik. Det innebär att KB också ska följa utvecklingen inom de offentligt finansierade sjukhusbiblioteken på en nationell nivå. Ett sjuttiotal sjukhusbibliotek ingår i den officiella statistiken. Under senare år har antalet sjukhusbibliotek blivit färre.

Sjukhusbibliotekens verksamhet tog sin början i folkbiblioteksrörelsen för över 100 år sedan. Fokus låg då på litteraturförmedling till patienterna. En stark koppling till de kommunala biblioteken fanns kvar fram till 1980-talet, när landstingen efter hand övertog huvudmannaskap och drift av sjukhusbiblioteken.

De flesta sjukhusbiblioteken har i dag landstinget som huvudman. Många sjukhusbibliotek har två helt olika uppdrag. De består av en allmän del som tillhandahåller medier till patienter och anhöriga samt en del med medicinsk facklitteratur som riktar sig till vårdpersonal och studenter. Vissa sjukhus har speciella sjukhusbibliotek för barn.

Sjukhusbiblioteken är inte en homogen grupp. I vissa län finns ett sjukhusbibliotek som har verksamhet på flera ställen. I andra fall kan ett bibliotek på en och samma adress bestå av två olika enheter som har två olika huvudmän. Sjukhusbiblioteken är ibland också organisatoriskt sammanlänkade med folkbiblioteken. Allmändelen på ett sjukhusbibliotek kan t.ex. vara en folkbiblioteksfilial. Det kommunala folkbiblioteket kan också sköta verksamheten på entreprenad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att det inte finns något lagstadgat krav på att sjukhus ska tillhandahålla sjukhusbibliotek. De sjukhusbibliotek som är offentligt finansierade faller dock inom ramen för bibliotekslagens tillämpningsområde. Huvudmannen ansvarar i dessa fall för verksamheten.

Frågan om biblioteksverksamhet inom sjukvård och äldreomsorg är i första hand en fråga för landsting, kommuner och övriga aktörer givet de ramar som bibliotekslagens bestämmelser ger. Motion 2015/16:1525 (S) yrkande 4 avstyrks därmed.

Arbetsplatsbibliotek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om arbetsplatsbibliotek med hänvisning bl.a. till att detta är en fråga för berörda aktörer och till omfattande pågående insatser för läsfrämjande.

Motionen

I motion 2015/16:1525 av Peter Persson (S) yrkande 3 begärs åtgärder för att stärka bokutlåning på arbetsplatser och i läsande LO-grupper. Motionären anser att arbetsplatsbiblioteksverksamheten har försummats och att för lite har gjorts för att stödja företeelser som vägbiblioteken och Läs för mig pappa. Här behöver staten gå in med nya, friska tag och stödja bildningsförbund och fackliga organisationer i bok- och läsfrämjande åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att arbetsplatsbibliotek utan offentlig finansiering inte omfattas av bibliotekslagens bestämmelser. Som exempel på

arbetsplatsbibliotek med offentlig finansiering kan t.ex. sjukhusbibliotek nämnas.

Utskottet uttalade i samband med behandlingen av proposition 2012/13:147 Ny bibliotekslag följande (bet. 2013/14:KrU2 s.12):

När det gäller arbetsplatsbibliotek anser utskottet att dessa, i den mån de inte faller inom lagens tillämpningsområde, är en fråga för berörda aktörer. För exempelvis vägkrogsbibliotek är det en fråga för vägkrogarna efter önskemål från t.ex. lastbilschaufförer och åkare. Utskottet anser i och för sig att det är angeläget att alla har möjlighet att låna böcker men anser inte att det finns någon anledning, och att det därtill vore olämpligt, att införa sådana bestämmelser i lag.

Utskottet har ingen annan uppfattning nu. Utskottet vill dock återigen understryka vikten av läs- och litteraturfrämjande verksamhet. Utskottet hänvisar till de ovannämnda insatser som genomförs av bl.a. Kulturrådet och inom ramen för folkbildningen. Utskottet vill vidare peka på värdet av samarbete mellan offentligt drivna bibliotek, folkbildningens aktörer och t.ex. arbetsplatsbibliotek och vägkrogsbibliotek. Därmed avstyrks motion 2015/16:1525 (S) yrkande 3.

Nationellt lånekort

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om nationellt lånekort med hänvisning till bl.a. att det är en fråga för kommuner och regioner.
Jämför reservation 3 (SD).

Motionen

I motion 2015/16:1840 av Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslås att en utredning ska göras av möjligheterna att införa ett nationellt lånekort som kan användas på samtliga bibliotek i landet.

Bakgrund

Vid folkbiblioteken ska, som framgått ovan, enligt bibliotekslagen allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur oavsett publiceringsform, dvs. oavsett om den tillhandahålls i fysisk form eller digitalt som t.ex. e-böcker. Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser. De offentligt finansierade biblioteken ska avgiftsfritt låna ut litteratur till varandra.

Sedan 2011 har KB i uppdrag att ha en nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet och främja samverkan och utveckling på

området. År 2015 gavs KB i uppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi. Inom ramen för det arbetet ligger E-boksprojektet som innebär tillgängliggörande av e-böcker via Librisystemen. Det övergripande målet är att ta fram en nationell lösning för tillgängliggörande av fria och licensierade e-böcker via Libris, som är väl förankrad hos folk- och forskningsbiblioteken och tillgodoser deras användares behov. Projektet genomförs med agila metoder och i nära samverkan med läsarna, forsknings- och folkbiblioteken, medieleverantörer och andra relevanta aktörer. E-boksprojektet kommer att samverka med arbetsgruppen för nationell biblioteksstrategi på KB samt med Sveriges Kommuner och Landsting, som har ett pågående förhandlingsarbete kring de licensierade e-böckerna. Uppdraget kommer att slutrapporteras under 2019.

KB ansvarar för drift och utveckling av Libris nationella bibliotekssystem: samkatalogen, fjärrlån (lån mellan bibliotek), publika söktjänster och andra kringliggande system och tjänster.

Alla som är registrerade som låntagare och har lånekort på ett bibliotek, som tar emot beställningar via Libris fjärrlån, kan beställa fjärrlån via webben. Alla bibliotek har inte lämnat klartecken för att ta emot låntagarbeställningar via Libris ännu. Här kan nämnas att många bibliotek numera tillhandahåller lånekort online.

I enlighet med principen om det kommunala självstyret beslutar kommunerna själva, inom ramen för bibliotekslagens bestämmelser, om omfattningen av biblioteksservicen och hur verksamheten ska organiseras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan i och för sig se fördelar för låntagaren med ett gemensamt lånekort för alla bibliotek i landet men konstaterar att det är en fråga som bör hanteras av bibliotekens huvudmän inom ramen för bibliotekslagens bestämmelser och den kommunala kompetensen. Utskottet vill i sammanhanget peka på det arbete som bedrivs inom ramen för bl.a. E-boksprojektet. Motion 2015/16:1840 (SD) avstyrks därmed.

Språk

Punktskrift

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att öka möjligheterna att ta del av information på punktskrift och om att ändra språklagen så att även punktskrift omfattas av lagen med hänvisning till förarbeten och tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionerna

I motion 2015/16:809 av Thomas Strand (S) yrkande 1 anförs att det behövs en översyn av hur det offentliga samhället kan göras mer tillgängligt för dem som har en synnedsättning och som är beroende av information genom punktskrift. Motionären konstaterar att trots att punktskriften är ett fullt fungerande skriftspråk som många är beroende av i sin vardag används det väldigt sällan i samhället. Det gör punktskriftsläsare till en diskriminerad grupp. Motionären anför att bara en liten del av alla böcker ges ut även på punktskrift. Väldigt få produkter inom dagligvaruhandeln är märkta med punktskrift, och offentliga miljöer saknar i regel punktskriftsmärkning. Samhället skulle enligt motionären bli betydligt mer tillgängligt för dem som har en synnedsättning om tillgången på punktskrift ökade.

I motion 2015/16:1854 av Aron Emilsson m.fl. (SD) begärs ändringar i språklagen (2009:600) med innebörden att även punktskrift ska omfattas av lagen. Motionärerna anför att skrift är en del av ett språk, och att synskadades rätt till denna del av det svenska språket i dag inte är skyddad i svensk lagstiftning. Motionärerna föreslår därför en ändring med innebörden att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas i både tal och skrift.

Bakgrund

Punktskrift, som skapades av Louis Braille, är det skriftspråk som används av personer med synnedsättning. Punktskriften finns över hela världen.

De skrivregler och rekommendationer som gäller för svensk punktskrift är återgivna i Svenska skrivregler för punktskrift (2009), Punktskriftens skrivregler för matematik och naturvetenskap (2012) och Redigering och avskrivning (1999). Skrifterna är utgivna i Punktskriftsnämndens skriftserie Svensk punktskrift.

I språklagen anges bl.a. att svenska är huvudspråk i Sverige, att finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är nationella minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa språk liksom det svenska teckenspråket. Inför tillkomsten av språklagen föreslog flera handikappförbund att även punktskriften skulle regleras. Regeringen hade enligt propositionen visserligen förståelse för detta önskemål men ansåg att punktskriften inte kunde sägas vara ett eget språk och därför inte omfattades av syftet med språklagen (prop. 2008/09:153 s. 43). Med anledning av propositionen väcktes en motion med förslag om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till reglering av punktskriften. Utskottet instämde i regeringens uppfattning att punktskrift inte kan sägas vara ett eget språk och alltså inte borde omfattas av språklagen. Motionen avstyrktes således, och riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2008/09:KrU9 s. 11, rskr. 2008/09:271).

Det kan nämnas att Förenta nationernas (FN) internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN:s generalförsamling den 13 december 2006 och öppnades för undertecknande den 30 mars 2007. Den undertecknades då av 82 länder, däribland Sverige. Konventionsstater ska bl.a. godta och underlätta användning i offentliga sammanhang av teckenspråk och punktskrift.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har i uppdrag att verka för att funktionshinderspolitiken ska få genomslag i hela samhället. Myndigheten ska bl.a., i enlighet med regleringsbrevet för 2016, långsiktigt utveckla, sprida och förvalta kunskapsstöd riktat till kommuner och andra aktörer om hur innovationer, universell utformning och användning av digital teknik kan bidra till ökad delaktighet, självständighet och jämlikhet i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. En redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2017.

Inom Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) finns ett särskilt organ, Punktskriftsnämnden. Föreskrifter för nämnden finns i förordningen (2010:769) med instruktion för Myndigheten för tillgängliga medier. Punktskriftsnämnden har till uppgift att främja användningen av punktskrift med uppdraget att uppmuntra och utveckla taktilläsning och punktskrift som skriftspråk för synskadade. Nämndens uppgift är att ta fram riktlinjer för den svenska punktskriften och att medverka och uppmuntra till internationellt samarbete inom området. Dessutom ska nämnden ge råd och upplysningar till myndigheten i frågor som rör punktskrift och taktilläsning. I nämndens verksamhet ingår vidare att publicera böcker om punktskrift och taktilla bilder samt att arrangera konferenser och seminarier inom området. Målet för MTM:s punktskriftsverksamhet är att utveckla punktskriftsservicen och bidra till att punktskriftskunskandet upprätthålls.

Här kan vidare nämnas att Specialpedagogiska skolmyndigheten ansvarar för att anpassa förlagsutgivna tryckta läromedel för bl.a. synskadade elever i för-, grund- och gymnasieskolorna. I den svenska grundskolan går ca 100 elever som använder punktskrift.

Här kan också nämnas att nya läkemedel enligt EU-direktiv ska ha märkning i punktskrift på förpackningen.

Utskottets ställningstagande

Punktskriften har en central betydelse framför allt för dem som är blinda sedan barndomen, men även för andra gravt synskadade som inte har tillgång till vanlig skrift. Staten har tagit ett ansvar för punktskriftens utveckling genom bl.a. det särskilda organ, Punktskriftsnämnden, som finns vid Myndigheten för tillgängliga medier.

Det förhållandet att det finns en särskild punktskriftsnämnd visar att man från statens sida fäster stor vikt vid punktskriften och dess utveckling. Genom att regeringen utser ordförande, övriga ledamöter och ersättare i Punktskriftsnämnden får punktskriftens ställning ytterligare tyngd. Utskottet ser nu inte skäl att tillstyrka motionerna 2015/16:809 (S) yrkande 1 och 2015/16:1854 (SD).

Teckenspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att säkerställa European Sign Language Centres (ESC) framtida utveckling och om att undersöka förutsättningarna för att etablera ett European sign language institute (ESI) i Örebro.

Motionen

Lars-Axel Nordell (KD) anför i motion 2015/16:1193 yrkande 1 att det bör utredas hur European Sign Language Centres (ESC) framtida utveckling kan säkerställas som resurs för de teckenspråkiga. I samma motions yrkande 2 begärs att förutsättningarna för att etablera ett European sign language institute (ESI) i Örebro utreds.

Bakgrund

Europakommissionen har nyligen beräknat att ca 1 person på 1 000 har teckenspråket som sitt första språk, dvs. ca 500 000 människor i Europa.

Kommunerna har det övergripande ansvaret för barn i behov av särskilt stöd, men det är landstingen som har habiliteringsansvar för barn, ungdomar och vuxna som är döva eller har en hörselnedsättning.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) arbetar för att barn, unga och vuxna oavsett funktionsförmåga ska få förutsättningar att nå målen för sin utbildning. Det görs genom specialpedagogiskt stöd, undervisning i

specialskolor, tillgängliga läromedel och statsbidrag. SPSM kompletterar kommunens egna resurser.

European Sign Language Centre (ESC) är en icke vinstdrivande organisation som arbetar för att tillgängliggöra teckenspråk över hela världen. Huvudkontoret är lokaliserat till Örebro. Sedan 2006 har man dokumenterat mer än 300 000 ord på teckenspråk, och man är aktiv i mer än 25 länder. ESC arrangerar möten, nationella såväl som internationella konferenser och seminarier i syfte att sprida teckenspråket.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning att det är viktigt med insatser för personer som är döva eller har en hörselnedsättning. Utskottet är dock inte berett att ge tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionen. Motion 2015/16:1193 (KD) yrkandena 1 och 2 avstyrks därmed.

Samiska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en utredning om ett gemensamt samiskt språkcentrum och om en utredning om åtgärder för att stärka sydsamiskan. Utskottet hänvisar till det omfattande arbete som pågår.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionerna

I motion 2015/16:2545 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 3 begärs en utredning om möjligheterna att tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum. I motionen anförts bl.a. att Vaartoe, Centrum för Samisk forskning, som sedan 2000 finns i Umeå och som fungerar som en mötesplats och ett resurscenter kring forskning om samer, samiska språk och samiska förhållanden, bör få medel för att ha möjlighet att utöka och stärka sin verksamhet. En sådan utveckling skulle i förlängningen kunna lägga grunden för ett fristående nationellt samiskt forskningscentrum.

I motion 2015/16:2551 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att utreda möjligheterna till åtgärder för att säkra sydsamiskans fortlevnad och förvaltning samt höja språkets status. I motionen anförts bl.a. betydelsen av det sydsamiska kulturcentret Gaaltije. Motionärerna understryker betydelse av att bevara den samiska kulturen. Enligt motionärerna är det en fråga om identitet, rötter, ursprung och kulturellt arv.

Bakgrund

Sametinget är förvaltningsmyndighet för samisk kultur i enlighet med 1 § förordningen (2009:1395) med instruktion för Sametinget. Sametinget ska därmed ha det övergripande ansvaret för frågor som rör samisk kultur. Sametinget får årligen medel inom ramen för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, utgiftsområde 17. För 2016 uppgår bidraget till ca 15 miljoner kronor. Anslaget har fr.o.m. 2016 tillförts 1 miljon kronor för att stärka bidraget till samisk kultur. Regeringen anför i proposition 2015/16:1 utgiftsområde 17 bl.a. följande:

Det finns ett stort intresse för att utveckla och utöva olika former av samisk kultur såsom musik, jojk, duodji (slöjd) samt bild- och formkonst. Som förvaltningsmyndighet för samisk kultur har Sametinget ansvar för att bidra till utvecklingen av ett starkt och mångfaldigt samiskt konst- och kulturliv. I syfte att verka för en levande samisk kultur och skapa bättre förutsättningar för det samiska konst- och kulturlivet anser regeringen att det är angeläget att Sametinget får ökade resurser för ändamålet.

Utöver detta anslag får Sametinget bidrag till samisk kultur och samiska organisationer från Samefonden¹.

Enligt sametingslagen (1992:1433) ska Sametinget fastställa mål för det samiska språkarbetet. De politiskt fastställda målen är att alla samer ska kunna tala, läsa och skriva samiska, att de samiska språken ska vara levande språk som används och värdesätts i samhället, att alla samer ska ha tillgång till och kunna använda samiska inom alla samhällsområden, framför allt i det traditionella samiska området, och ska få lagenlig service på samiska av förvaltningsmyndigheter och domstolar, att de samiska språken ska vara synliga i samhället samt att det samiska språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

Två samiska språkcentrum har etablerats i det sydsamiska området, i Östersund respektive Tärnaby. Sametinget är huvudman för dessa språkcentrum som bedriver utåtriktad verksamhet för att utveckla och stimulera till en ökad användning av det samiska språket. Under anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter, utgiftsområde 1 Rikets styrelse, disponerar Sametinget 6 miljoner kronor för samiska språkcentrum. Anslaget får användas bl.a. för att främja och stimulera ökad användning av samiska, bistå med sakkunskap, öka kunskapen om revitalisering, dokumentera arbetet med metodutveckling och sprida kunskap om nya metoder samt samordna myndigheten med andra samiska institutioner och organisationer i arbetet med revitalisering av det samiska språket.

De tre nordiska sametingen i Norge, Finland och Sverige startade under andra halvåret 2015 ett interregionalt projekt, Giellagáldu, på samnordisk basis. Giellagáldu är ett kunskaps- och expertorgan som arbetar med språkvårds- och utvecklingsarbete över nationsgränserna i syfte att utveckla

¹ Samefonden har till ändamål att främja och stödja rennärning, samisk kultur och samiska organisationer.

det nordiska språksamarbetet och stärka det samiska språkets ställning i Norge, Finland och Sverige. Det samnordiska språkarbetet innefattar ett gemensamt terminologiarbete så att de samiska språken ska utvecklas åt samma håll i de olika länderna, oberoende av landgränser, och med en begränsad påverkan från respektive majoritetsspråk.

Samiska är ett nationellt minoritetsspråk i Sverige. Länsstyrelsen i Stockholm har tillsammans med Sametinget i uppdrag att följa upp lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk som trädde i kraft den 1 januari 2010. Länsstyrelsen och Sametinget ska årligen göra en samlad bedömning av hur lagen efterlevs och rapportera detta till regeringen. Länsstyrelsen ska också tillsammans med Sametinget samordna arbetet för de minoritetspolitiska målen på en nationell nivå.

För att stärka språket har också tillgången till integrerad samisk undervisning utökats fr.o.m. 2010, se 12 kap. 13–14 §§ skolförordningen (2011:185).

I arbetet med revitalisering av nationella minoritetsspråk har Institutet för språk och folkminnen fördelat ca 3,9 miljoner kronor i projektbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken (anslaget 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter, utg.omr. 1 Rikets styrelse). Totalt disponerar myndigheten 4,9 miljoner kronor för åtgärder för nationella minoriteter.

Kulturrådet ska, i enlighet med myndighetens instruktion (SFS 2012:5159), särskilt verka för konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom verksamheter som rör samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur. Kulturrådet fördelar också särskilda medel i form av projekt- och verksamhetsstöd för att främja det samiska folkets och övriga nationella minoriteters kulturverksamhet. Av Kulturrådets regleringsbrev för 2016 framgår att myndigheten vid bedömning och uppföljning av de regionala kulturplanerna inom ramen för kultursamverkansmodellen särskilt ska uppmärksamma landstingens arbete för att främja de nationella minoriteternas kultur och kulturarv.

Här kan också nämnas att Universitets- och högskolerådet, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Folkhälsomyndigheten, Pensionsmyndigheten, länsstyrelserna, Försäkringskassan och Socialstyrelsen under 2016 fått riktade uppdrag inom ramen för sina respektive ansvarsområden och med koppling till de minoritetspolitiska målen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att omfattande insatser görs för att stärka de samiska språken och den samiska kulturen. Mot bakgrund av det arbete som pågår är utskottet inte berett att förorda tillkännagivanden enligt motionsyrkandena. Motionerna 2015/16:2545 (SD) yrkande 3 och 2015/16:2551 (SD) avstyrks därmed.

Dialekter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att återuppta arbetet med att ta fram en ordbok över Sveriges dialekter, med hänvisning till att yrkandet får anses vara tillgodosett.

Jämför reservation 6 (SD).

Motionen

I motion 2015/16:2555 av Runar Filper m.fl. (SD) anförs att arbetet med att ta fram en ordbok över Sveriges dialekter som länge har bedrivits vid Institutet för språk- och folkminnen bör återupptas. I motionen framförs oro över att den kulturskatt som dialekterna är inte kommer att bevaras för eftervärlden.

Bakgrund

Enligt förordningen (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen ska myndigheten särskilt bl.a. samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta samt sprida kunskap och material om det svenska språket, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, det svenska teckenspråket samt dialekter, folkminnen, folkmusik och namn i Sverige.

Institutet för språk och folkminnen arbetar med två långsiktiga ordboksprojekt, Ordbok över folkmålen i övre Dalarna (OÖD) och Svenskt dialektlexikon (SDL). Institutet deltar även i det Unescounderstödda alleuropeiska samarbetsprojektet Atlas Linguarum Europae (ALE), där arbetet pågår med en europeisk språkatlas.

SDL planeras omfatta ett band och behandla ett urval av ord ur det centrala dialektala ordförrådet. Lexikonet är den första översiktliga dialektordboken sedan 1800-talet. Materialet som SDL bygger på är de dialektordsamlingar som förvaras vid institutets arkiv i Uppsala. Samlingarna innehåller drygt 7 miljoner ordlappar, där de äldsta uppgifterna är från 1600-talet. Ordbokens artiklar ska framför allt innehålla uppgifter om ordens betydelse.

Här kan också nämnas Institutet för språk och folkminnens Syd- och västsvensk dialekt databas som är under uppbyggnad och som bygger på myndighetens lapparkiv över sydsvenska dialekter (skånska, halländska, småländska, blekingska och öländska). I nuläget går det att titta på arkivmaterial via nätet i dialekt databasen.

Myndigheten svarar vidare på frågor om dialekter från allmänheten. Större delen av samlingarna är också tillgängliga för besök för allmänheten, studenter och forskare. Vidare pågår en digitalisering av samlingarna.

Utskottets ställningstagande

Med hänvisning till det omfattande arbete som Institutet för språk och folkminnen bedriver för att bevara och tillgängliggöra dialekter avstyrker utskottet motion 2015/16:2555 (SD).

Nordisk språkförståelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen kan förbättras, med hänvisning till bl.a. det arbete som pågår inom det nordiska samarbetet.

Jämför reservation 7 (SD).

Motionen

I motion 2015/16:1855 av Richard Jomshof m.fl. (SD) föreslås en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras.

Bakgrund

I Helsingforsavtalets artikel 8 föreskrivs att undervisningen och utbildningen i skolorna i de nordiska länderna i lämplig omfattning ska innefatta undervisning om språk, kultur och allmänna samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna, inbegripet Färöarna, Grönland och Åland.

Språkkonventionen från 1981 innehåller bestämmelser om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i ett annat nordiskt land. I artikel 2 föreskrivs följande:

De fördragsslutande staterna förbinder sig att verka för att en medborgare i en fördragsslutande stat vid behov skall kunna använda sitt eget språk vid kontakt med myndigheter och andra offentliga organ i en annan fördragsslutande stat. Detta gäller förutom vid kontakt med domstolar främst vid kontakt med offentliga organ såsom sjukvårds-, hälsovårds-, socialvårds- och barnvårdsmyndigheter samt arbetsmarknads-, skatte-, polis- och skolmyndigheter. I mål och ärenden vid domstolar och andra offentliga organ skall dessa såvitt möjligt sörja för att medborgare i fördragsslutande stat får behövlig tolk- och översättarhjälp. I brottmål skall medborgaren alltid få den tolkhjälp som behövs.

Konventionen är huvudsakligen utformad som en rekommendation till de nordiska regeringarna.

De nordiska utbildnings- och kulturministrarna och representanter för de självstyrande områdena enades 2006 om den första deklarationen om nordisk språkpolitik (språkdeklarationen). Bakgrunden var behovet av en ny språkpolitik för att säkra helheten och sammanhanget i Nordiska

ministerrådets långsiktiga språksatsningar. Deklarationen antogs av Nordiska rådet den 2 november 2006. Deklarationen är inte juridiskt bindande och har inte genomförts i lagstiftningen i de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena.

Deklarationen definierar målen att alla nordbor kan läsa och skriva det eller de språk som fungerar som samhällsbärande (danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska, samiska och svenska) i det område där de bor, att alla nordbor kan kommunicera med varandra, i första hand på ett skandinaviskt språk, att alla nordbor har grundläggande kunskaper om språkliga rättigheter i Norden och om språksituationen i Norden, att alla nordbor har mycket goda kunskaper i minst ett språk med internationell räckvidd och goda kunskaper i ytterligare ett främmande språk samt att alla nordbor har allmänna kunskaper om vad språket är och hur det fungerar.

Till Nordiska rådets session 2015 tog Nordiska ministerrådet fram en redogörelse för uppföljningen av språkdeklarationen (Redegjørelse for det nordiske språksamarbeidet, Nordisk ministerråd, 6 oktober 2015).

Här kan också nämnas Nordiska rådets litteraturpris som ges för ett skönlitterärt verk som är skrivet på ett av de nordiska ländernas språk. Nordiska rådet delar också ut ett litteraturpris för barn- och ungdomslitteratur.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att sjunkande språkförståelse mellan de nordiska länderna kan inge viss oro med tanke på de nordiska ländernas historiskt nära band med varandra, den geografiska närheten och inte minst det faktum att nordbor genom åren i hög grad har kunnat kommunicera med varandra. Utskottet kan emellertid konstatera att insatser görs inom ramen för det nordiska samarbetet.

Utskottet finner inte skäl till någon åtgärd i enlighet med motionsyrkandet och avstyrker därmed motion 2015/16:1855 (SD).

Kulturskaparnas villkor

Kulturskaparnas kulturella frihet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av kulturskaparnas situation, med hänvisning till bl.a. pågående insatser och arbete.

Jämför reservation 8 (KD) och särskilt yttrande (V).

Motionen

I motion 2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 22 begärs att kulturskaparnas situation ses över i syfte att stärka kulturskaparnas kulturella frihet och mångfald. I motionen anför motionärerna att det i dag är många konstnärer som har svårt att klara sitt uppehälle. Stödformer och försäkringsvillkor är inte anpassade efter konstnärernas speciella arbetsvillkor och livssituation. För att nå en kulturell frihet och mångfald i Sverige måste dessa brister i systemet uppmärksammas och justeras.

Bakgrund

Anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer inom utgiftsområde 17 uppgår för 2016 till drygt 380 miljoner kronor. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och ersättningar till konstnärer och upphovsmän inom bl.a. bild-, form-, musik-, teater-, dans-, ord- och filmområdet. Frågor om ersättningar och bidrag hanteras av Konstnärsnämnden. Anslaget får även användas för det särskilda beslutsorganet Kulturbryggan inom Konstnärsnämnden, som fördelar bidrag till nyskapande kultur. Kulturbryggans uppgift är att främja förnyelse och utveckling inom kulturområdet i hela landet, med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen.

Statens kulturråd fördelar bidrag till fria aktörer inom bild- och formkonstområdet inom ramen för anslaget 4:4 Bidrag till bild- och formområdet som för 2016 uppgår till drygt 28 miljoner kronor. Här kan också nämnas de medel som fördelas inom ramen för anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet. Vidare fördelar Kulturrådet medel till de tre scenkonstallianserna, teater-, dans- och musikallianserna. För 2016 uppgår det sammanlagda bidraget till drygt 81 miljoner kronor.

Avtalet om medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) redovisas nedan.

Vidare kan nämnas enprocentsregeln som är en princip som anger att 1 procent av den samlade kostnaden vid offentligt finansierad ny-, om- och tillbyggnad ska avsättas för konstnärlig gestaltning.

Här kan också nämnas att för 2016 beräknas den totala biblioteksersättningen uppgå till ca 149 miljoner kronor, vilket är en höjning med drygt 7 miljoner kronor jämfört med 2015. Höjningen av grundbeloppet innebär en satsning på förbättrade villkor för författare, översättare, tecknare och fotografer.

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke anförde vid frågestunden den 22 januari 2015 att bild- och formkonstområdet är särskilt eftersatt och att det är dags att ta itu med bild- och formkonstnärers förutsättningar. I Kulturdepartementet förbereds därför en handlingsplan för att stärka bild- och formkonstens förutsättningar att verka (prot. 2014/15:50).

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke anförde i ett frågesvar till riksdagen den 9 mars 2016 bl.a. att en av regeringens kulturpolitiska prioriteringar är att skapa bättre villkor för konstnärer. Hon anförde även att flera frågor som rör bild- och formområdet bereds vidare i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Regeringens politik på konstnärsområdet syftar till att professionella kulturskapare ska kunna leva på sin konstnärliga och kulturella yrkesverksamhet, en uppfattning som kulturutskottet delar. Utskottet konstaterar att det kontinuerligt har gjorts och görs en rad insatser för att förbättra kulturskaparnas villkor. Trots dessa insatser och konstnärers överlag höga utbildning har kulturskaparna många gånger lägre inkomster än övriga yrkesgrupper och verkar på en förhållandevis osäker arbetsmarknad.

Utskottet avser därför att noga följa utvecklingen på området och välkomnar arbetet med en samlad handlingsplan för att öka förutsättningarna för att fler bild- och formkonstnärer ska kunna leva på sitt konstnärskap. Mot bakgrund av pågående insatser och arbete är dock utskottet i dag inte berett att ställa sig bakom ett tillkännagivande enligt yrkandet.

Motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 22 avstyrks därmed.

Konstnärsfond

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en s.k. konstnärsfond med hänvisning till att flera frågor som rör bild- och formområdet för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Motionen

Niclas Malmberg (MP) begär i motion 2015/16:1137 att riksdagen ställer sig bakom ett tillkännagivande om att införa en avgift på vidareförsäljning av konstverk som inte omfattas av den upphovsrättsliga giltighetstiden och om att dessa avgifter ska samlas i en nyinrättad konstnärsfond i enlighet med förslaget i SOU 1997:106.

Bakgrund

Bestämmelserna om droit de suite eller följerrätt som är den svenska termen återfinns i 26 n § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Följerrätt är en upphovsrättslig ersättning till en upphovsman vid vidareförsäljning av ett konstverk. Rätt till ersättning föreligger även i de fall försäljningen har förmedlats av en näringsidkare i hans eller hennes yrkesmässiga verksamhet. Ersättningen ska betalas av säljaren eller, i förmedlingsfallen, av näringsidkaren.

Om den upphovsrättsliga skyddstiden för verket har gått ut vid försäljningen, finns det inte någon rätt till ersättning. För konstnärliga verk i allmänhet gäller enligt 43 § upphovsrättslagen upphovsrätten under upphovsmannens livstid och intill 70:e året efter det år då han avled. Om verket har två eller flera upphovsmän gäller den upphovsrättsliga skyddstiden från den sist avlidna upphovsmannens dödsår. För att ersättningsrätt ska föreligga krävs det dessutom att det är fråga om en vidareförsäljning, dvs. att det inte rör sig om en försäljning direkt från konstnären. Ersättningsrätt föreligger inte heller vid rent privata försäljningar.

Konstnärsutredningen föreslog i delbetänkandet En fond för unga konstnärer (SOU 1997:106) ett regelsystem om en offentligrättslig avgift på vidareförsäljning av konst som inte omfattas av något upphovsrättsligt skydd. Utredaren föreslog att en avgift skulle tas ut när en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet säljer vidare ett exemplar av ett konstverk som inte omfattas av den upphovsrättsliga giltighetstiden. Detsamma föreslogs gälla de fall där en näringsidkare i sin näringsverksamhet förmedlade en vidareförsäljning. En avgift skulle således endast tas ut vid vidareförsäljning av verk där det hade gått mer än 70 år från upphovsmannens dödsår. Avgiftssystemet föreslogs alltså ta vid när den upphovsrättsliga regleringen upphör.

Den dåvarande regeringen bedömde att utredarens förslag i betänkandet saknade förutsättningar att genomföras (se prop. 1997/98:87 s. 8).

Niclas Malmberg (MP) har ställt en skriftlig fråga (fr. 2015/16:876) till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) huruvida det tidigare förslaget om en särskild fond enligt förslaget i SOU 1997:106 finns med som tänkbar dellsösnig i arbetet med en nationell strategi för bildkonsten.

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke lämnade den 9 mars 2016 följande svar:

Niclas Malmberg har frågat mig om förslaget i SOU 1997:106 om en särskild konstnärnsfond finns med som tänkbar delösnings i arbetet med en nationell strategi för bildkonsten.

En av regeringens kulturpolitiska prioriteringar är att skapa bättre villkor för konstnärer. Målet är att konstnärer i större utsträckning ska kunna leva på sitt konstnärliga skapande. Regeringen har på flera sätt arbetat för att stärka kulturskaparnas villkor. Biblioteksersättningen har höjts under 2016-2017 och scenkonstallianserna har tillförts nya medel för att möjliggöra ytterligare anställningar.

Ett av de förslag som förts fram från konstnärorganisationerna, i samband med att departementet nu tittar på bild- och formområdets villkor och stödssystem, är att inrätta en särskild konstnärnsfond som finansieras genom transaktionsavgifter på äldre konst. Förslaget liknar det som lades fram i betänkandet En fond för unga konstnärer (SOU 1997:106).

Flera frågor som rör bild- och formområdet bereds vidare i Regeringskansliet, varför jag i dagsläget inte kan föregripa detta arbete.

Utskottets ställningstagande

Med hänvisning till att frågor som rör bild- och formområdet för närvarande bereds inom Regeringskansliet och denna beredning inte bör föregripas avstyrker utskottet motion 2015/16:1137 (MP).

MU-avtalet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av MU-avtalet med hänvisning till att det inom ramen för avtalet finns möjlighet till enskilda avtal.

Jämför reservation 9 (KD).

Motionen

Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) begär i motion 2015/16:2258 yrkande 23 att MU-avtalet bör ses över. Motionärerna anför att det s.k. MU-avtalet fungerar bra men måste tillämpas med förnuft. Till exempel bör det enligt motionärerna finnas utrymme i avtalet för konstnärer som frivilligt önskar ha sina verk hängande i utställningslokalerna några dagar längre än avtalat utan att bli ersatta för dessa få extradagar. Orsaken till en sådan överenskommelse skulle kunna vara att slippa behöva tomställa väggar i offentliga utställningslokaler under en övergångsperiod.

Bakgrund

Avtalet om konstnärers medverkan och ersättning vid utställning av konstverk, det s.k. MU-avtalet, tecknades 2008 mellan staten och Konstnärernas Riksorganisation, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och

Industriformgivare, Svenska Fotografers Förbund och Föreningen Svenska Tecknare. MU-avtalet syftar till att skapa förbättrade villkor för bild- och formkonstnärerna genom att öka deras möjligheter att få ersättning för konstnärligt arbete i utställningssammanhang. Statens kulturråd fick i oktober 2013 i uppdrag av den dåvarande regeringen att i dialog med berörda konstnärorganisationer ta fram ett nytt MU-avtal. Syftet med omförhandlingen var att förenkla och förtydliga avtalet och därmed ge förutsättningar för att fler statliga institutioner skulle använda det samt att öka andelen övriga utställningsarrangörer som tillämpar avtalets principer. Statens kulturråd överlämnade i december 2013 ett förslag till ett omförhandlat avtal som tagits fram tillsammans med Konstnärernas Riksorganisation, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Svenska Fotografers Förbund och Föreningen Svenska Tecknare. I maj 2014 beslutade regeringen att anta det reviderade MU-avtalet. Det omförhandlade avtalet trädde i kraft den 1 juli 2014.

Staten är avtalspart, vilket innebär att enbart statliga arrangörer formellt binds av avtalet. Tanken har emellertid varit att avtalet ska vara vägledande för andra arrangörer, framför allt sådana som är offentligt finansierade. Regeringen har därför infört krav på tillämpning av MU-avtalet i riktlinjebeslut till stiftelserna Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet, Arbetets museum, Millesgården och Thielska Galleriet, respektive i bidragsvillkoren för Zornsamlingarna och Nobelmuseet.

Enligt MU-avtalet utgår ekonomisk ersättning till konstnärer, t.ex. bildkonstnärer, fotografer, konsthantverkare och tecknare, för att ställa ut verk som konstnären äger. I MU-avtalet ingår utställningsersättning, som inte kan förhandlas bort.

I avtalet anges att en arrangör ska träffa ett enskilt avtal med en konstnär som bestämmer nivån på medverkansersättning i ett utställningssammanhang. I det enskilda avtalet ska det framgå hur en konstnär ersätts för kostnader som uppstår i samband med utställningen, t.ex. frakt, försäkring, resor och teknisk utrustning inför, under och efter utställningen. Exempel på arbete som ska regleras är upphovsmannens arbete med produktion, katalog, hängning och montering, möten, deltagande i programverksamhet och efterarbete. Det upphovsrättsliga nyttjandet av upphovsmannens verk efter avslutad utställning ska också framgå av avtalet. Exempel på nyttjande är publicering av bilder på arrangörens webbplats. Det finns inte några fastställda tariffer för medverkansersättning. Upphovspersonen och arrangören måste här komma överens om vad som är en skälig ersättning.

Statens kulturråd fick i regleringsbrevet för 2015 i uppdrag att redovisa i vilken grad institutioner som omfattas av kultursamverkansmodellen tillämpar MU-avtalet. Kulturrådets uppföljning av MU-avtalet visade att 89 procent av de svarande institutionerna tillämpar MU-avtalet till viss del. Det finns enligt Kulturrådet dock ett behov av ökad tillämpning så att alla upphovspersoner ersätts i enlighet med avtalet. Några av de svarande institutionerna lyfter fram ett behov av ökade medel för att kunna tillämpa avtalet vid fler utställningar.

Kulturrådet redovisade i sin årsredovisning från 2015 vidtagna åtgärder för en ökad tillämpning av MU-avtalet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har upprepade gånger understrukit vikten av att MU-avtalet tillämpas inte bara av statliga institutioner utan även av icke-statliga institutioner som får statens stöd (senast i bet. 2013/14:KrU7). Utskottet har också förutsatt att så sker. Utskottet har vidare understrukit vikten av att avtalet följs upp. Utskottet kan konstatera att Kulturrådets uppföljning av MU-avtalet visar att en stor majoritet av de svarande institutionerna tillämpar MU-avtalet till viss del.

Som framgår ovan kan en arrangör enligt avtalet skapa ett enskilt avtal med en konstnär som bestämmer nivån på medverkanssättningen i ett utställningssammanhang. I det enskilda avtalet ska det bl.a. framgå hur en konstnär ersätts för kostnader som uppstår i samband med utställningen. Utskottet menar att den möjlighet som efterfrågas av motionären torde finnas inom ramen för MU-avtalet. Motion 2015/16:2258 yrkande 23 (KD) avstyrks därmed.

Stärka det konstnärliga företagandet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om behovet av att stärka det konstnärliga företagandet med hänvisning till bl.a. det arbete som pågår.

Jämför reservation 10 (KD).

Motionen

I motion 2016/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 24 anför motionärerna att det konstnärliga företagandet bör stärkas.

Bakgrund

Regeringen har gett 13 statliga myndigheter, bl.a. Statens kulturråd, i uppdrag att ta fram långsiktiga strategier för sin medverkan i det regionala tillväxtarbetet 2014–2020. Regeringen har också gett Tillväxtverket i uppdrag att stötta myndigheterna i att ta fram och genomföra strategierna. Tillväxtverket har tagit fram en skrift, Statliga myndigheters arbete för regional tillväxt 2015–2020 – En vägvisare, som belyser myndigheternas arbete med strategierna.

Kulturrådet deltar i det regionala tillväxtarbetet med utgångspunkt i sitt kulturpolitiska grunduppdrag. På uppdrag av regeringen tog Kulturrådet under

2015 fram en strategi för myndighetens medverkan i det regionala tillväxtarbetet och EU:s sammanhållningspolitik åren 2014–2020. Av strategin framgår bl.a. att Kulturrådet ska belysa kulturens betydelse för andra samhällsområden, bidra till att sprida kunskap om kulturens roll i regional utveckling, verka för ett strategiskt fokus på kultur och kulturella och kreativa näringar i regionala styrdokument samt stödja och främja ökad internationalisering och exportmöjligheter för kulturskapare.

Kulturrådet har ett årligt regeringsuppdrag att rapportera utfallet av svenska projekt med kulturanknytning som beviljats stöd via EU:s struktur- och investeringsfonder, inklusive projekt inom de territoriella samarbetsprogrammen. Redovisningen sker i samarbete med Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Stiftelsen Svenska Filminstitutet.

Kulturrådet är nationell kontaktpunkt för EU-programmet Kreativa Europa, EU:s ramprogram för de kulturella och kreativa sektorerna åren 2014–2020, tillsammans med Svenska Filminstitutet. Programmet stöder projekt som ger aktörer inom konst och kultur, tv, film och dataspel möjligheter att samarbeta internationellt och att nå ut till en europeisk publik. Inom EU-samarbetet generellt lyfts de kulturella och kreativa sektorerna fram som väsentliga för att implementera EU 2020-strategin.

Tillväxtverket och Kulturrådet har tillsammans utvecklat ett bidrag till aktörer inom mellanledet för litteratur och dramatik, scenkonst samt bild- och formkonst, som verkar för att främja svensk kulturexport. Bidraget vänder sig exempelvis till förlag, kuratorer, gallerier, agenter, presentatörer och producenter. Det kan sökas för vissa kostnader i samband med mässor, festivaler, biennaler och andra branschspecifika mötesplatser i och utanför Sverige. Tillväxtverkets och Kulturrådets initiativ syftar till att stärka dessa kulturbranschers internationella konkurrenskraft.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis i likhet med motionärerna understryka hur viktigt det är att stärka möjligheter till företagande för aktörer inom den kulturella och kreativa sektorn. Utskottet konstaterar dock att omfattande insatser görs och har gjorts på området. Kulturella och kreativa näringar är ett fokusområde nationellt, inom EU samt i internationaliseringsarbetet för att skapa exportmöjligheter för kulturskapare. Mot bakgrund av de insatser som görs finner utskottet inte skäl för ett tillkännagivande. Motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 24 avstyrks därmed.

Övriga frågor

Reklamfri kollektivtrafik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om nationella regler om en reklamfri kollektivtrafik.

Jämför reservation 11 (V).

Motionen

I motion 2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3 begärs en utredning om nationella regler om en reklamfri kollektivtrafik. I motionen anförs bl.a. att det offentliga rummet präglas av ett stort demokratiskt underskott där våra gemensamma ytor helt kommit att domineras av kommersiella intressen. Motionärerna vill i ett första steg för att göra den offentliga miljön mindre kommersiell göra kollektivtrafiken reklamfri. Reklamen i kollektivtrafiken bör ersättas med konstnärlig utsmyckning som inte nödvändigtvis behöver vara permanent utan kan bytas ut. Enligt motionärerna inbringar inte heller reklamintäkterna så mycket pengar till kollektivtrafiken.

Bakgrund

Om reklam generellt kan inledningsvis nämnas följande: Tryckfriheten är en del av den yttrandefrihet som slås fast i 2 kap. 1 § 1 regeringsformen (RF). Begreppet tryckfrihet definieras i 1 kap. 1 § första stycket tryckfrihetsförordningen (TF) som ”varje svensk medborgares rätt att, utan några av myndighet eller annat allmänt organ i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna straffas därför, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning”. En tryckt affisch som anslås offentligt anses som utgiven i TF:s mening och omfattas därför av TF:s bestämmelser. TF har som syfte att säkerställa ett fritt meningsutbyte och allsidig upplysning. Den innehåller bestämmelser om förbud mot censur och hindrande åtgärder som bl.a. innebär att begränsande regler inte får grundas på skriftens innehåll. Som exempel kan nämnas att ett kommunalt beslutat affischeringsförbud godtog av Hovrätten för Västra Sverige i RH 18:84, eftersom det var generellt, medan ett affischeringsförbud som omfattade valaffischer inte ansågs godtagbart av Regeringsrätten i RÅ 1991 ref. 21, även om alla valaffischer i och för sig skulle behandlas lika.

Hinder som uppställs enbart av hänsyn till allmän ordning har dock ansetts tillåtna (se JO 1973 s. 491 och JO 1978/79 s. 101).

Justitiekanslern (JK) är åklagare i mål om tryckfrihetsbrott. I ett beslut den 7 augusti 2015 om att inte inleda förundersökning eller vidta någon annan åtgärd med anledning av affischer och banderoller som satts upp i Östermalms tunnelbanestation konstaterar JK bl.a. att tryckfriheten är en grundval för ett fritt samhällsskick. Det anförs i beslutet att utrymmet är vidsträckt även för yttranden som av en bred allmänhet uppfattas som stötande eller direkt missvisande. Yttrandefriheten innebär enligt JK att sådana yttranden i stället ska bemötas med motargument i en öppen och fri debatt.

Tryckfriheten är inte utan inskränkningar. Om innehållet är lagstridigt i annat hänseende än som ett överskridande av tryckfrihetens gränser finns det inget hinder mot att ingripa med stöd av bestämmelser i lag. Det är t.ex. möjligt att ingripa mot otillbörlig marknadsföring enligt marknadsföringslagens (2008:486) bestämmelser. I TF finns också vissa uttryckliga inskränkningar i tryckfriheten bl.a. vad gäller reklam för alkoholhaltiga drycker och tobaksvaror (1 kap. 9 § 1).

Här kan också nämnas att Stiftelsen Reklamombudsmannen är näringslivets självreglering som prövar anmäld reklam. Stiftelsen har två prövande instanser, nämligen Reklamombudsmannen (RO) och Reklamombudsmannens opinionsnämnd (RON). RO och RON prövar kommersiell reklam riktad mot den svenska marknaden och vägleder marknadens aktörer i vad som är god marknadsföringsetik.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl att, mot den bakgrund motionärerna anför, förbjuda reklam i kollektivtrafiken. Utskottet anser att reklam i kollektivtrafiken är en fråga för dessa aktörer inom ramen för bl.a. tryckfrihetsförordningens bestämmelser. Därmed avstyrker utskottet motion 2015/16:50 (V) yrkande 3

Stärka bokhandlare och antikvariat på landsbygden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att stärka bokhandlare och antikvariat på landsbygden.

Motionen

Peter Persson (S) begär i motion 2015/16:1525 yrkande 2 en översyn av möjligheterna att hitta former och anslag för att stötta tillgången på fysiska bokhandlare och antikvariat på landsbygden och i mindre och medelstora orter. Motionären anför att de bokhandlare som överlever ofta tvingas ha ett

rätt tunt eller nischat sortiment där omsättningen också är snabb. Det är enligt motionären möjligt att man borde införa någon form av lagerstöd som kan förmå bokhandlare att ha kvar en titel under längre tider. Även andra sätt att stödja lokala bokhandlare borde enligt motionären diskuteras.

Bakgrund

Kulturrådet kan fördela medel till bokhandlare som arrangerar litterära evenemang på platser där den fysiska bokhandeln intar en central roll för att stärka litteraturens ställning och öka läsandet. Detta bidrag fördelas enligt förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser. Vid fördelning av bidrag ska särskilt beaktas att stödet får god spridning över landet. En förutsättning för stöd till bokhandeln är att det litterära evenemanget har en självständig prägel och den sökande bokhandeln har en etablerad programverksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av att i olika miljöer och sammanhang runt om i landet lyfta fram litteratur och läsande. Utskottet är dock inte berett att förorda ett tillkännagivande enligt motionsyrkandet. Motion 2015/16:1525 (S) yrkande 2 avstyrks därmed.

Nordens hus

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda möjligheterna att inrätta ett Nordens hus i Sverige.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionen

Aron Emilsson m.fl. (SD) anför i motion 2015/16:1851 att möjligheterna att inrätta ett Nordens hus i Sverige bör utredas. Motionärerna anför att det finns ett behov av att fördjupa det nordiska samarbetet och betona den nordiska kulturgemenskapen eftersom det annars finns risk för att den nordiska dimensionen försvagas i takt med en ökad globalisering och allt tydligare ambitioner om centralisering och likriktning från Europeiska unionens ledning. Motionärerna hänvisar till att flera länder och självstyrande områden, bl.a. Island, Färöarna, Grönland och Finland, har liknande centrum som finansieras helt eller delvis av Nordiska ministerrådet. Förekomsten av ett liknande naturligt centrum för nordisk dialog och nordiskt kulturutbyte i Sverige skulle sannolikt kunna bidra till en mer livskraftig debatt om de

nordiska frågorna samt till ett ökat fokus på de förenande dragen i de nordiska ländernas kulturer och historia.

Bakgrund

Det nordiska samarbetet omfattar de nordiska länderna samt Färöarna, Grönland och Åland. Nordiska ministerrådet finansierar fem institutioner för att förverkliga nordiskt kulturpolitiskt samarbete. Dessa är

- Nordens hus i Reykjavik (Norey)
- Nordens hus på Färöarna
- Nordens institut i Grönland (Napa)
- Nordens Institut på Åland (Nipå)
- Kulturkontakt Nord i Finland (KKN).

De nordiska kulturministrarna initierade 2013 en utvärdering av de nordiska husen och instituten, Nordens hus och institut – en utvärdering av mål, verksamhet och resultat, december 2013. Utvärderingen innehåller en analys av institutionernas verksamheter som syftar till att tydliggöra vad de nordiska kulturministrarna vill ha ut av de nordiska husen och instituten och vilken roll de kan spela i det nordiska kultursamarbetet.

I samverkan med bl.a. Statens fastighetsverk har Föreningen Norden studerat möjligheterna att samlokalisera sin verksamhet med andra nordiska verksamheter i Stockholm i syfte att skapa ett Nordens hus. Ett Nordens hus skulle enligt föreningen bidra till att synliggöra nordisk kultur, kreativitet och innovation inom näringsliv, utbildning och välfärd för besökare, invånare och alla sorters organisationer i Stockholm. Samlokaliseringen skulle också skapa verksamhetsmässiga synergier och administrativa besparingar, bl.a. genom gemensamma konferenslokaler.

Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) beslutade i oktober 2013 att lämna Föreningen Norden ett bidrag om 1,5 miljoner kronor till stöd för projektet Nordens hus. Bidraget skulle i sin helhet användas för att bekosta de tjänster som bl.a. Statens fastighetsverk utförde för projektets genomförande. Kostnaden skulle belasta det för budgetåret 2013 under utgiftsområde 5 upptagna ramanslaget 1:3 Nordiskt samarbete, anslagsposten 6, Nordiskt samarbete.²

Enligt Statens fastighetsverk utreds för närvarande alternativa placeringar för ett Nordens hus i Stockholm.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla betydelsen av det nordiska samarbetet som kommer till uttryck bl.a. i Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets arbete. Här kan

² Beslut av Regeringskansliet UF2013/53248/UD/EU (delvis).

också nämnas Nordiska kulturfonden, vars främsta uppgift är att främja och investera i det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet konstaterar att ett arbete för närvarande pågår för att utreda alternativa placeringar av ett Nordens hus. Utskottet avstyrker motion 2015/16:1851 (SD).

Förenklad behandling

Motionsyrkanden som bereds i förenklad form

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om språkfrågor, graffiti, kulturskapare samt Astrid Lindgrens Näs som är likalydande med eller snarlika motioner som riksdagen nyligen tagit ställning till.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrkte våren (bet. 2014/15:KrU2, bet. 2014/15:KrU7 samt bet. 2014/15:KrU9) motionsyrkanden som är likalydande med eller snarlika nedanstående yrkanden. Riksdagen beslutade i samtliga fall i enlighet med utskottets förslag. Utskottet finner inte skäl att ta upp dessa yrkanden till förnyad behandling. Utskottet anser därför att motionsyrkandena nedan kan behandlas i förenklad form och avstyrker därmed motionsyrkandena.

Språk

Motion 2015/16:1852 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2

I motionen yrkas att en utredning i syfte att omarbета och bygga ut språklagen bör tillsättas (yrkande 1). I samma motions yrkande 2 anförs att svenskan bör betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang.

Graffiti

Motion 2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkandena 1 och 2

I motionen yrkas att det införs en nationell toleranspolicy som bl.a. uppmuntrar uppförandet av flera öppna graffitiväggar (yrkande 1) samt att Kulturrådet ska ges i uppdrag att initiera positiva graffitiprojekt (yrkande 2).

Likvärdig behandling av kulturskapare

Motion 2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4

I motionen begärs en utredning om hur alla kulturskapare i realiteten ska behandlas likvärdigt i kontakt med myndigheter och myndighetsutövare.

Astrid Lindgrens Näs

Motion 2015/16:292 av Jan R Andersson (M)

I motionen yrkas en översyn av möjligheten att ge ett nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs för att långsiktigt ansvara för bevarandet, tillgängliggörandet och utvecklingen av det immateriella och materiella arvet efter Astrid Lindgren.

Reservationer

1. Klassikerlista, punkt 2 (SD, L, KD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD), Bengt Eliasson (L) och Eva Wallin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns i dag en oro för att läsandets status sjunker och för att vi hamnar i ett läge där vi i allt högre utsträckning saknar gemensamma referenspunkter och därmed får svårare att förstå varandra. Ett sådant samhälle riskerar på sikt att dras isär, även om dess ekonomiska ställning för stunden är aldrig så stark. Det behövs läsfrämjande insatser, och vi föreslår ett införande av en klassikerlista, en lista med litterära verk – romaner, noveller, essäer, sagor och dikter, men också filmer och musik, som alla elever bör ta del av under sin skolgång. En lista bör gälla för grundskolan. För gymnasieskolan bör listans omfattning vara olika beroende på program, men med en gemensam bas. Det är inte politiker som ska bestämma vilka verk som ska ingå. Urvalet bör göras utifrån verkets litterära och språkliga kvaliteter samt dess kulturhistoriska betydelse. Urvalsprocessen bör vara öppen. Skolverket bör ha huvudansvaret och de litteraturhistoriska och idéhistoriska institutionerna vid våra universitet bör spela en stor roll. Önskvärt är också att Svenska Akademien är involverad.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 4.

2. Bibliotekens driftsformer, punkt 4 (KD)

av Eva Wallin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Bibliotekens roll som kulturförmedlare kan inte nog betonas. Inga kulturinstitutioner är så omtyckta av folk i allmänhet som just biblioteken. Alltsedan läsekonsten blev allmän egendom i vårt land har biblioteken varit en källa för vidgat vetande och kulturella värden.

Vi vet hur viktigt det är inte minst för de unga att tidigt få stimulans till läsande för att utveckla sitt språk. För att möjliggöra att elever får ta del av alla kulturella skatter måste vi också tillgängliggöra litteraturen för bredare grupper. Samtidigt måste vi se till att alla kan tillgodogöra sig litteraturen.

Många av dagens bibliotek har utvecklats till välbesökta mediecentrum där man förutom att låna och läsa både pappersböcker och e-böcker läser tidningar och tidskrifter, tar del av utställningar och lyssnar på föreläsningar, poesiäfnar och andra kulturarrangemang. Det breddade utbudet är utmärkt, men det är viktigt att boken är i centrum. På så sätt kan de olika verksamheterna stärka varandra och biblioteket blir en ännu mer naturlig mötesplats för alla åldrar och språkgrupper. Biblioteken bör också erbjuda sin service till äldre, personer med funktionsnedsättning och andra som av olika skäl inte har möjlighet att ta sig till biblioteket, t.ex. genom ett boken-kommer-system.

För att underlätta förutsättningarna för läsning är biblioteken en ytterst viktig aktör. Biblioteken får inte bli en kommunal budgetregulator utan måste få leva vidare, oavsett kommunens storlek. För att kunna möta behovet av tillgänglig litteratur kan det ibland bli nödvändigt att ta till okonventionella lösningar för att kunna finansiera bibliotek med generösa öppettider.

Bibliotekslagen talar sitt tydliga språk; av andra paragrafen framgår att ”biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla”. I detta anser vi att möjligheterna för alternativa driftsformer, såsom ideellt, privat och samfundsdrivna bibliotek, måste ses över i syfte att förenkla för fler aktörer att driva bibliotek. Alternativa driftsformer har testats med lyckade resultat. Vidare måste biblioteken ligga inom rimligt avstånd från kollektivtrafiken, och öppettiderna måste anpassas så att kunderna lätt kan låna litteratur.

Vad jag här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 7.

3. Nationellt lånekort, punkt 8 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:1840 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vårt grannland Norge införde 2005 ett nationellt lånekortssystem. I en tid då befolkningen blir alltmer rörlig och resande ser vi klara fördelar med ett sådant system och tror att det skulle vara ett positivt incitament för att öka utlåningen vid landets bibliotek och stimulera intresset för litteratur.

Vi föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom att möjligheten att införa ett nationellt lånekortssystem bör utredas och tillkännager detta för regeringen.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:1840 (SD).

4. Punktskrift, punkt 9 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:809 av Thomas Strand (S) yrkande 1 och
2015/16:1854 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Sedan 2009 har vi i Sverige en särskild språklag, i vilken garanteras rätten för vårt lands invånare att ha tillgång till, lära sig och använda det svenska språket. Lagen ger också en särställning till de fem nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket, vilka ska vara lika tillgängliga som huvudspråket svenska för den som tillhör någon av de nationella minoriteterna respektive för den som är döv, hörselskadad eller av annat skäl har behov av att kunna teckenspråk.

Förslaget till språklag gick ut på remiss till bl.a. Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam, numera Myndigheten för delaktighet). I remissvaret kom myndigheten med förslag till ändringar på två

punkter, när det gäller formuleringen om vilka som ska ha rätt till teckenspråk och det faktum att punktskriften inte omnämns alls. Det första ändringsförslaget fick gehör av regeringen och riksdagen, men dessvärre inte det andra.

I FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning framförs att nationell lagstiftning inte ska tillåtas missgynna personer med funktionsnedsättning. Dessutom omnämns specifikt rätten till punktskrift som kommunikationsmedel för synskadade. Konventionen är undertecknad av Sverige, och riksdagen har fattat beslut om att den ska ratificeras. Trots detta finns i dag inte lagstadgad rätt för synskadade att lära sig och ha tillgång till punktskrift.

Vi finner det anmärkningsvärt att Sveriges riksdag och regering trots upprepade påpekanden valt att ignorera det faktum att språklagen inte garanterar synskadades rätt till det svenska språket i form av punktskrift. Som motiv har det angetts att punktskrift inte kan anses vara ett eget språk, vilket i sak är korrekt. Det är dock omöjligt att frångå att skriften är en del av ett språk, och att synskadades rätt till denna del av det svenska språket i dagsläget inte är skyddad i svensk lagstiftning. Vi föreslår därför att språklagen ändras så att även punktskrift omfattas av lagens bestämmelser.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna 2015/16:809 (S) yrkande 1 och 2015/16:1854 (SD).

5. Samiska, punkt 11 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2545 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 3 och
2015/16:2551 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD).

Ställningstagande

De samiska folken har levt i Sverige i hundratals år och utgör en urbefolkning tillika nationell minoritet i landet. Samtidigt har samisk kultur och det samiska språket utmanats och trängts tillbaka genom historien. Detta till trots lever emellertid den samiska kulturen och de samiska språken kvar runtom i Sapmí, men deras existens är för framtiden inte tryggad eftersom få förmedlar, lever i och talar de samiska kulturella och språkliga variationerna. De som talar de

samiska språken blir allt färre, och eftersom språken är hotade medför detta självklart att en stor del av kulturen också är hotad, eftersom språk och kultur går hand i hand. Särskilt allvarligt är läget i de sydsamiska delarna och bland de mindre samiska språken.

Trots samernas långvariga bakgrund och särpräglade näringar, kultur och språk i landet, har forskning, språk och utbildningsväsende släpat efter. Staten har varit dålig på att möta samer med medel och resurser för de plattformar och språk- och utbildningsinstitutioner som kan behövas för att bevara, främja och utbilda i samiska språk och samisk kultur, efter den samiska minoritetens premisser.

I Umeå finns sedan 2000 visserligen Vaartoe – Centrum för Samisk forskning – vilket ska fungera som en mötesplats och ett resurscenter kring forskning om samer, samiska språk och samiska förhållanden i stort. Centret ska också anordna seminarier, samverka med samiska organisationer och andra universitet samt sprida kunskap i frågorna. Vaartoe/CeSam fyller en viktig funktion genom sin omfattande, tvärvetenskapliga och framgångsrika samiska forskning. Man har även samarbete med andra universitet, högskolor och forskningsinstitutioner om samisk forskning. Detta arbete är ovärderligt för den samiska kulturens existens och ställning i Sverige i dag.

Samtidigt har Vaartoe/CeSam givetvis begränsade resurser som avdelningsenhet under Umeå universitet även om man kan dra nytta av skalfördelar och kommunikationskanaler. Därför är det av stor vikt att Vaartoe/CeSam får medel för att ha möjlighet att utöka och stärka sin verksamhet. Vidare skulle denna utveckling i förlängningen kunna lägga grunden för ett fristående nationellt samiskt forskningscentrum.

I Norge har man sett betydelse av att ha en fristående samisk högskola genom inrättandet av den samiska högskolan i Kautokeino 1989, vilken är det enda helt samiska högre utbildningsinstitutet. Dock riktar sig den samiska högskolan i Kautokeino i första hand till samer i norra Norge med samiska som modersmål, då nordsamiska är det huvudsakliga undervisningsspråket. Det kan således vara mycket begränsade möjligheter för samer som talar ett annat samiskt språk, samer med norska, svenska eller finska som modersmål eller övriga intresserade av den samiska kulturen att studera vid högskolan. Med anledning av detta är det av stor betydelse att tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum, för att säkra den samiska utbildningen och forskningen inom Sapmi även för icke-nordsamisktalande studenter och forskare.

I arbetet med bevarandet och förvaltandet av den samiska kulturen är många delar viktiga. Inrättandet av ett fristående samiskt universitet skulle också kunna vara en starkt betydande satsning då utbildnings- och forskningsmöjligheterna skulle utökas, vilket är en förutsättning för den samiska kulturens bevarande. Det är dock viktigt att undervisningsspråken vid ett samiskt universitet är varierade och att studenter har möjlighet att studera på sitt samiska språk och/eller på svenska. När det gäller de samiska språkens varietet bör utbudet omfatta de olika regionernas samiska huvudspråk.

För att uppfylla behovet av ett större nationellt säte i det svenska området av Sapmi för samisk kultur och utbildning samt de samiska språken bör även ett nationellt universitet inrättas på sikt, liknande högskolan i Kautokeino med ovanstående språklig varietet i tillägg. Samer som nationell minoritet och en av ursprungsbefolkningarna i Sverige bör ha rätt till en större institution för alla de grenar som rör den samiska kulturen.

Därför är det av stor vikt att Sverige kan erbjuda ett nationellt universitet för samisk kultur, utbildning och de samiska språken, ett fristående nationellt samiskt forskningscentrum, samt tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning vara delaktigt i ett gemensamt samiskt språkcentrum för hela Sapmi.

Av Unescos språkatlas över vilka språk som är hotade i världen framgår att samtliga samiska språk klassas som hotade. Med detta menas att de som talar något av de samiska språken försvinner eller övergår till att tala ett annat större språk.

Minoritetsgruppers språk har genom historien förtryckts, försumrats och övergetts över hela världen. Dock kan språk återupptas och återfå kraft i nya generationer där det finns intresse för kulturarvet och ens rötter. Genom att bl.a. undervisa i, synliggöra och forska om språket kan trenderna stimuleras ytterligare. En viktig del kan också vara att författa skrifter och böcker inom och på språket för kommande generationers skull.

Det sydsamiska kulturcentret Gaaltije bedriver en mångfacetterad verksamhet som syftar till att främja det sydsamiska språket, dess kultur och historia, men också samiskt näringsliv i regionen. Gaaltije fyller en viktig funktion i bevarandet av såväl det sydsamiska språket som dess kulturarv. Dock har man under lång tid varit beroende av projektstöd, vilket ger en lång osäkerhet. Här är det viktigt med ökade resurser för att säkra Gaaltijes framtida fortlevnad.

Den dåvarande regeringen lagstiftade under 1900-talet om bl.a. ett förbud mot att tala sitt eget modersmål, vilket i praktiken innebar t.ex. att barnen inte fick prata samiska i skolan. Detta bidrog starkt till att talandet av de samiska språken minskade och att den nya generationen inte fick möjligheten att lära sig språket ordentligt då det uteblev genom hela undervisningen. Särskilt utsatt har sydsamiskan varit då språkbytesprocessen pågått under en längre tid i det sydsamiska området jämfört med det nordsamiska. Sydsamiskans utarmning har dock pågått under en längre tid än så. I området togs många nybyggen upp från 1600-talet och långt in på 1800-talet. Det dominerande språket blev svenska även på grund av att man undanträngde renskötseln mer och mer.

Generellt sett finns det en stark vilja hos samerna att tala samiska. Kultur och språk har starka band till varandra och följer ofta trender sida vid sida. Därför är bevarandet av den samiska kulturen extra viktigt även när det gäller detta. Det är framför allt en fråga om identitet, rötter, ursprung och kulturellt arv. Med anledning av detta är det av stort värde att arbeta för bevarandet av de samiska språken då dessa utgör en del av såväl det samiska kulturarvet som det svenska, då samerna är en av Sveriges ursprungsbefolkningar.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motionerna 2015/16:2545 (SD) yrkande 3 och 2015/16:2551 (SD).

6. Dialekter, punkt 12 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2555 av Runar Filper m.fl. (SD).

Ställningstagande

Dialekterna är unika som identitetsbärare och måste således bevaras, användas och säkras för kommande generationer.

Ett arbete för att ta fram en ordbok över Sveriges dialekter har länge bedrivits vid Institutet för språk- och folkminnen. Boken är tänkt att belysa dialekterna från språkhistorisk, dialektgeografisk, social och kulturell synpunkt, men den ska också beskriva den pågående dialektutjämningen och anknyta till modern forskning.

De senaste åren har projektet legat nere, och vi ser därför med stor oro på att den omistliga kulturskatt som dialekterna är kommer att förloras och aldrig någonsin ha möjlighet att bevaras i sina rätta former.

I våra nordiska grannländer har projektet levt vidare med en helt annan dignitet. Medan man i Sverige övergett det stora projektet med en helomfattande ordbok har man satsat med helt andra resurser i både Norge, Finland och Danmark. I Norge färdigställdes Norsk Ordbok – Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftmålet, lagom till grundlagsjubileet 2014 med mer än 300 000 ordartiklar. I Finland finns Ordbok över Finlands svenska folksmål – den finlandssvenska dialektordboken.

Med detta vill vi att regeringen åter aktualiserar frågan och ser över möjligheterna att återkomma med en fortsättning av det avstannande projektet om att ta fram en helomfattande ordbok över Sveriges dialekter.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:2555 (SD).

7. Nordisk språkförståelse, punkt 13 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:1855 av Richard Jomshof m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi ser med stor oro på att språkförståelsen mellan de nordiska länderna gradvis har försämrats, vilket i förlängningen är ett hot både mot tanken på en integrerad nordisk arbetsmarknad och mot den gemensamma nordiska identiteten. Att situationen är så alarmerande är dock inget som förvånar. I Danmark fanns under vårterminen 2009 endast två svenska och två norska lektorer anställda för att undervisa blivande dansklärare i svenska och norska. I Norge fanns det under samma period en dansk och en svensk lektor. I Sverige fanns det fyra danska och en norsk lektor med uppgift att utbilda svensklärare.

För att försöka komma till rätta med en allt sämre nordisk språkförståelse föreslår vi att regeringen tillsätter en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:1855 (SD).

8. Kulturskaparnas kulturella frihet, punkt 14 (KD)

av Eva Wallin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 22.

Ställningstagande

Konsten skänker ett mervärde i livet för alla människor. Det är därför viktigt att de konstnärer och kulturskapare som skapar de konstverk, musikstycken,

dansverk och böcker som vi alla får glädje av ges drägliga livsvillkor och möjligheter att utöva sin konst utan att ekonomiskt behöva stå på ruinens brant. I dag är det många konstnärer som har svårt att klara sitt uppehålle. Stödformer och försäkringsvillkor är inte anpassade efter konstnärernas speciella arbetsvillkor och livssituation. För att nå en kulturell frihet och mångfald i Sverige måste dessa brister i systemet uppmärksammas och justeras.

Tumregeln att 1 procent av byggkostnaden ska gå till konstnärlig utsmyckad är viktig och bör följas upp så att den efterföljs. Däremot vore det fel att i lag slå fast enprocentsregeln eftersom det i första hand bör vara kulturpolitiska ambitioner och inte aktuella byggpriser som avgör kultursatsningar.

Vad jag här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 22.

9. MU-avtalet, punkt 16 (KD)

av Eva Wallin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 23.

Ställningstagande

Jag anser att det s.k. MU-avtalet som reglerar konstnärers ersättning vid utställningar fungerar bra. Det är bindande för staten, men det är också många kommuner som tillämpar avtalet, vilket är bra. Avtalet måste dock tillämpas med förnuft. Till exempel bör det finnas utrymme i avtalet för konstnärer som frivilligt önskar att ha sina verk hängande i utställningslokalerna några dagar längre än avtalat utan att bli ersatta för dessa få extradagar. Orsaken till en sådan överenskommelse skulle kunna vara att slippa behöva tomställa väggar i offentliga utställningslokaler under en övergångsperiod.

Vad jag här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 23.

10. Stärka det konstnärliga företaget, punkt 17 (KD)

av Eva Wallin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 24.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen behöver vidta åtgärder för att stärka det konstnärliga företaget. Alltför få kulturskapare driver egna företag. Jag anser att de måste uppmuntras och föreslår därför riktade åtgärder för att få fler företagare bland kulturarbetarna. Stärkt konstnärligt företagande är också viktigt för att nå en kulturell frihet och mångfald i hela Sverige.

Vad jag här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:2258 (KD) yrkande 24.

11. Reklamfri kollektivtrafik, punkt 18 (V)

av Daniel Sestrajcic (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Vänsterpartiet vill att den offentliga miljön ska präglas av social gemenskap, av konst och av upplevelser. I stället präglas det offentliga rummet av ett stort demokratiskt underskott där våra gemensamma ytor helt kommit att domineras av kommersiella intressen. För den som har råd går det att köpa sig plats och synas på stadens reklamplatser. För den som inte har de pengarna är utrymmet betydligt mer begränsat. Det vill vi ändra på. De icke-kommersiella mötesplatserna där vem som helst kan utöva och möta kultur måste bli fler. Dessutom ska vi inte behöva riskera att utsättas för kränkningar på grund av

rasistisk eller sexistisk reklam när vi är på väg till jobbet, skolan, festen, träningen eller vad det än må vara.

Att göra det offentliga rummet reklamfritt kan låta som en utopi, men det är det inte. I exempelvis Brasilien har mångmiljonstaden Sao Paolo gjorts helt reklamfri.

För svenskt vidkommande anser Vänsterpartiet att ett första steg för att göra den offentliga miljön mindre kommersiell är att göra kollektivtrafiken reklamfri. Reklamen i kollektivtrafiken bör ersättas med konstnärlig utsmyckning som inte nödvändigtvis behöver vara permanent utan kan bytas ut. Reklamintäkterna inbringar inte heller så mycket pengar till kollektivtrafiken och utgör därför en ytterst liten inkomst för de som driver kollektivtrafiken, varmed det enligt vår mening inte heller finns grund för att försvara reklamen utifrån en ekonomisk synvinkel. Det bör därför utredas och tas fram en nationell reglering om reklamfri kollektivtrafik.

Vad jag här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:50 (V) yrkande 3.

12. Nordens hus, punkt 20 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Angelika Bengtsson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:1851 av Aron Emilsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi anser att möjligheterna att inrätta ett Nordens hus i Sverige bör utredas. Det finns ett behov av att fördjupa det nordiska samarbetet och betona den nordiska kulturgemenskapen eftersom det annars finns en risk för att den nordiska dimensionen försvagas i kölvattnet av en ökad globalisering och allt tydligare ambitioner om centralisering och likriktning från Europeiska unionens ledning. Förekomsten av ett liknande naturligt centrum för nordisk dialog och nordiskt kulturutbyte i Sverige kommer sannolikt att bidra till en mer livskraftig debatt om de nordiska frågorna samt till ett ökat fokus på de förenande dragen i de nordiska ländernas kulturer och historia. Vi vill också påminna om att flera länder och självstyrande områden, bl.a. Island, Färöarna, Grönland och Finland, har liknande centrum som finansieras helt eller delvis av Nordiska ministerrådet.

Vad vi här framhållit bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2015/16:1851 (SD).

Särskilt yttrande

Kulturskaparnas kulturella frihet, punkt 14 (V)

Daniel Sestrajcic (V) anför:

Bildkonstnärerna är den grupp kulturskapare som har de sämsta ekonomiska villkoren av alla; därför behövs en nationell strategi som samlar de viktigaste förslagen för att fler konstnärer ska kunna leva på sitt arbete samt att fler personer får tillgång till bildkonst i samhället. Det är bra att kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke meddelat att det inom Kulturdepartementet förbereds en handlingsplan för att stärka bild- och formkonstens förutsättningar att verka.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:50 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa en nationell toleranspolicy som bl.a. uppmuntrar uppförandet av fler öppna graffitiväggar, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Kulturrådet i uppdrag att initiera positiva graffitiprojekt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas och tas fram en nationell reglering om reklamfri kollektivtrafik och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur alla kulturskapare i realiteten ska behandlas likvärdigt i kontakt med myndigheter och myndighetsutövare samt tillkännager detta för regeringen.

2015/16:292 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt uppdrag till Astrid Lindgrens Näs i Vimmerby och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:809 av Thomas Strand (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av hur det offentliga samhället kan göras mer tillgängligt för dem som har en synnedsättning och som är beroende av information genom punktskrift, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1137 av Niclas Malmberg (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av en konstnärsfond med utgångspunkt i SOU 1997:106 och motionens resonemang, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1193 av Lars-Axel Nordell (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur European Sign Language Centres (ESC) framtida utveckling kan säkerställas som resurs för de teckenspråkiga och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att etablera ett Europeiskt Sign Language Institute (ESI) i Sverige och Örebro och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1525 av Peter Persson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att starta en ny stor läs- och bokfrämjande verksamhet av modell En bok för alla eller En bok åt alla och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att hitta former och anslag för att stötta tillgången på fysiska bokhandlare och antikvariat på landsbygd samt i mindre och medelstora orter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka bokutlåning på arbetsplatser och i läsande i LO-grupper och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja biblioteksverksamhet och läsning bland personal, anhöriga och vårdtagare inom sjukvård och äldreomsorg och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja tillgången på böcker på våra främst större invandrarspråk och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja översättningar av svenska författare till våra främst större invandrarspråk samt översättning till svenska av författare från våra större invandrarspråk och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1840 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt lånekortssystem och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1851 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna till att inrätta ett Nordens hus i Sverige bör utredas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1852 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att omarbota och bygga ut språklagen (2009:600) och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenskan bör betecknas som officiellt huvudspråk i alla sammanhang och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1854 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i språklagen så att även punktskrift omfattas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1855 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med syfte att presentera konkreta förslag på hur den nordiska språkförståelsen ska kunna förbättras och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en klassikerlista och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för andra aktörer än kommuner och stat att driva bibliotek och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kulturskaparnas situation i syfte att stärka kulturskaparnas kulturella frihet och mångfald och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över MU-avtalet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det konstnärliga företagandet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2545 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att tillsammans med övriga nordiska länder med samisk befolkning inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2551 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till åtgärder för att säkra sydsamiskans fortlevnad och förvaltning samt höja språkets status och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2555 av Runar Filper m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ordbok över Sveriges dialekter och tillkännager detta för regeringen.